

and the level of managerial competence of university teachers are characterized. It is proved that the components of the managerial competence of the teacher of higher educational establishment, like of any other educational institution, are based on the principles of the theory of human resources management.

The perspective for further research can be the study of the peculiarities of forming the managerial competence of the intending teacher at the universities abroad.

Key words: managerial competence, components of managerial competence, intending teacher, higher educational establishments.

УДК 378.147 : 57 (07)

А. М. Кмець, І. М. Коренева, С. Д. Рудишин,
М. В. Хроленко

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПРОЦЕСІ ПРОХОДЖЕННЯ РІЗНИХ ВИДІВ ПРАКТИКИ

Авторами статті розглянуто систему практичної підготовки майбутніх вчителів біології, змістову й процесуальну складові різних видів практики. Зважаючи на характер та особливості педагогічної діяльності вчителя біології, виокремлені такі складові готовності студента-біолога до професійної діяльності: інформаційну та готовність до сприяння розумовому розвитку учнів, оцінно-ціннісну, мобілізаційну, конструктивну, комунікативну, організаторську й дослідницьку. Визначена роль та місце системи польових та педагогічних практик у формуванні готовності студента-біолога педагогічного університету до професійної діяльності.

Ключові слова: вища педагогічна освіта, біологія, польова практика студентів, педагогічна практика, готовність до професійної діяльності.

Постановка проблеми. Найсуттєвішою ознакою процесів, що відбуваються в сучасній освітній системі України, є "обвальна інноваційність" [2, с. 4]. Зокрема, за компетентнісною моделлю навчання спрогнозовано майже 100 різноманітних за структурою і функціями компетентностей і компетенцій [5, 6], що робить їх застосування проблематичним. Таку невизначеність науковці долають суспільною згодою щодо набуття людиною *ключових (життєвих) компетентностей* : уміння вчитися і жити у полікультурному суспільстві, берегти здоров'я, спілкуватися, обробляти інформацію, робити конкретні речі.

Вважаємо, що компетентнісний підхід є необхідним, але недостатнім у вищій школі для формування світогляду, освіченості, культури і ментальності особистості. Компетентнісна модель не передбачає формування у майбутнього

вчителя біології системного стилю мислення, світогляду у вигляді природничо-наукової картини світу [7, 8, 9, 13, 14]. Досягнення багатьох ключових компетентностей (особистісних, комунікативних) чітко не прописані в системі оцінювання навчальних досягнень студентів. Відсутнє методологічне пояснення, що компетентнісний підхід принципово протистоїть сформованій теорії і практиці освіти [12, с. 31]. Знанієву (ЗУНівську) модель освіти ніхто не відміняв, вона дієздатна і передбачає на основі знань, умінь і навичок формування готовності студента до професійної діяльності, активної участі особистості в житті суспільства. Символічно, що на державному рівні ми святкуємо 1 вересня як День знань, а не компетентностей.

Ефективність фахової підготовки вчителя залежить від багатьох чинників, серед яких вагоме місце належить системі аудиторної і позааудиторної роботи. Особливе місце у професійному становленні майбутнього вчителя біології займають різні види практики.

Метою статті є визначення змістової і процесуальної складових різних видів практики у формуванні готовності студента-біолога педагогічного університету до професійної діяльності.

Загальний аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. Проблемі формування готовності майбутнього вчителя природничих дисциплін до професійної діяльності присвячені дослідження вітчизняних вчених (Д. Д. Біда, І. В. Гавриш, К. Ж. Гуз, М. Д. Сидорович, С. В. Стрижак та ін. [1, 2, 3, 10, 11]).

Поняття "*готовність*" містить у собі переконання, почуття, інтелектуальні та вольові якості, знання, вміння, навички та налаштованість на певну поведінку. *Готовність студента-біолога педагогічного університету до професійної діяльності* розуміємо як складне інтегративне утворення, єдність особистісних, індивідуально-психологічних якостей і системи професійних знань, умінь і навичок. Компонентами готовності є мотиви, цілі, цінність діяльності, системні біологічні знання, розуміння моделі природничо-наукової картини світу, володіння практичними вміннями і навичками.

Біологічні знання у процесі становлення вчителя біології виступають як: 1) *предмет засвоєння*; 2) *засіб пізнання і перетворення дійсності*. Підкреслимо також, що біологічні знання надають плідні ідеї для обговорення логіко-методологічних, світоглядних проблем науки й культури в цілому.

Головне завдання вчителя – навчати й виховувати. Зважаючи на характер та особливості педагогічної діяльності, виокремлюємо такі *складові готовності студента-біолога до професійної діяльності*: інформаційну готовність та готовність до сприяння розумовому розвитку учнів, оцінно-ціннісну готовність,

мобілізаційну, конструктивну, комунікативну, організаторську й дослідницьку.

Інформаційна готовність та готовність вчителя біології до сприяння розумовому розвитку учнів передбачає оволодіння різними знаннями, вміннями та навичками, зокрема:

- знаннями провідних законів, теорій, положень, категорій і методів біології та педагогіки; уміннями й навичками виявлення сутності та об'єктивних закономірностей розвитку біологічних явищ на основі науково-дослідницького ядра (принципу "ДНК-мітоз") [7, 9, 13, 14];

- уміннями педагогічної майстерності і культури (володіти словом як засобом передавання інформації; викладати предмет грамотною літературною мовою); умінням бути не лише вимогливим, а й тактовним, що викликає самоповагу учнів і заохочує їх до навчальної діяльності;

- уміннями графічно виражати думку за допомоги схематичних малюнків, опорних конспектів; графіків, діаграм та ін.;

- умінням використовувати різноманітні методи викладання наукової інформації, застосовувати наочні посібники й технічні засоби навчання, муляжі та моделі;

- умінням оптимально і доцільно поєднувати традиційне й інноваційне навчання з урахуванням попередньої підготовки та вікових особливостей учнів;

- уміннями й навичками забезпечення зворотного зв'язку процесу навчання; перевіряти й оцінювати біологічні знання, визначати здатність учнів до розпізнавання природних об'єктів; застосовувати прийоми корекції й закріплення засвоєних знань, домагатися засвоєнню міцних знань.

Зусилля вчителя біології доцільно спрямовувати на розвиток розумових здібностей учнів (логічного мислення, спостережливості), що пов'язані з проведенням дослідів і спостережень, пошуком та аналізом інформації з різних джерел.

Не менш важливим завданням в діяльності вчителя біології є формування ціннісних орієнтацій і позитивного ставлення школярів до природи, життя людей і до себе як суб'єкта діяльності. Таку готовність можна назвати "ціннісно-орієнтаційною", оскільки вона визначає зміст аксіологічних орієнтирів вчителя і вихованців в природному й соціальному середовищі, спонукає школярів до природовідповідної діяльності, орієнтує на прийняття рішень відповідно сформованій внутрішній "біоекологічній цензурі" (чіткій установці) – пріоритетності біологічно безпечного над економічно прибутковим.

Мобілізаційна готовність вчителя виявляється у застосуванні набутих знань на практиці, формуванні у школярів різноманітних умінь і навичок, які сприяють розвитку їхньої пізнавальної активності, самостійності, навичок концентрування

уваги на певному завданні.

Конструктивна готовність вчителя біології умовно поділяється на два основних аспекти: педагогічний і технічний. У педагогічному – конструктивна діяльність учителя пов'язана з відбором і компонуванням змісту уроку біології, з проектуванням навчально-виховного процесу, плануванням і побудовою своєї роботи, системи змісту й методів викладання. Технічний аспект готовності пов'язаний зі створенням та використанням сучасної матеріальної бази викладання біології.

Для формування комунікативної готовності вчитель має оволодіти уміннями легко й швидко налагоджувати контакт як із класом, так і з окремими учнями; дотримуватися моральних норм у спілкуванні, бути тактовним, привітним, ввічливим і зібраним, гуманним у розв'язанні педагогічних та життєвих ситуацій.

Організаторська готовність вчителя біології тісно взаємозв'язана з комунікативною і поширюється на організацію людей, різних форм навчальної роботи, матеріальної бази. Щодо організації навчальної роботи вчителю біології необхідні вміння й навички організувати урок, проводити екскурсії, виконувати різні види позаурочної та позакласної роботи.

Обов'язковим завданням учителя є оволодіння методами наукового пізнання природи та педагогічних явищ. Починаючи з другого курсу, студенти-біологи залучаються до науково-дослідницької роботи в проблемних групах і упродовж двох-трьох років здійснюють теоретичний аналіз сучасних досліджень та власні експериментальні роботи за науковою тематикою. Результати таких наукових досліджень стають змістом курсових, дипломних та магістерських робіт. Про це студенти доповідають на щорічних науково-практичних конференціях. Кращі студентські праці публікуються в наукових виданнях університету, а окремі – у фахових виданнях України.

Отже, дослідницька готовність вчителя проявляється в процесі вивчення живих організмів та природних угруповань, спостереження й аналізу уроку, внесення до змісту навчання нового матеріалу, апробації методів викладання, аналізу власного досвіду, критичної оцінки методичних рекомендацій, творчого розв'язання педагогічних завдань. Вважаючи на вищевикладене, обов'язковим компонентом особистісного становлення майбутнього вчителя біології є система практик (польових та педагогічних), яка розроблена та апробована на факультеті природничої і фізико-математичної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Польові практики студентів-біологів проводяться у 2, 4, 6, 8 семестрах як єдиний цикл навчальних робіт, що підпорядковуються завданням підготовки

вчителя предметника і є логічним продовженням лекційного курсу, лабораторних та практичних робіт. Вони спрямовані на формування у студентів знань про різноманітність рослин, тварин, природних угруповань, вмінь та навичок розпізнавання та визначення природних об'єктів та стану навколишнього природного середовища, проведення біологічних досліджень.

Всі польові практики забезпечуються програмами та необхідними методичними матеріалами. Форми організації практик та місце їх проведення в визначаються тематикою занять. Основними формами організації є індивідуальна та групова робота студентів; практичні роботи в природі та екскурсії.

З кожним роком можливості проведення польових практик в межах міста Глухова зменшується у зв'язку із зростаючим антропогенним навантаженням на місцеві біоценози. Викладачі кафедр факультету (кафедри теорії та методики викладання природничих дисциплін та кафедри біології та основ сільського господарства) намагаються оптимально використовувати можливості проведення практик в околицях міста та в інших регіонах. Продуктивними виявились проведення занять з польових практик у Деснянсько-Старогутському та Мезинському національних природних парках. Розширення географії проведення польових практик підвищує рівень фахової підготовки студентів-біологів (таблиця 1).

Особливе місце у формуванні професійної готовності майбутніх бакалаврів, спеціалістів та магістрів посідає педагогічна практика.

Педагогічна практика – це вид діяльності студентів, спрямований на вдосконалення практичної підготовки майбутнього вчителя біології. Ефективність такої діяльності в тому, що вона максимально ідентифікується з майбутніми професійними завданнями. Формування професійно значущих вмінь та навичок базується на принципах системності, послідовності, неперервності. Це процес тривалий і тільки за умов дотримання зазначених принципів – якісний. Саме тому протягом останніх років була створена наскрізна програма педагогічної практики студентів-біологів, яка передбачає безперервність та послідовність одержання достатнього для професійної діяльності обсягу знань та умінь у відповідності з кваліфікаційною характеристикою фахівця певного освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра, спеціаліста, магістра.

Систему безперервної педагогічної практики майбутніх вчителів біології складають кілька видів практик, які проводяться послідовно, відповідно до зростання рівня теоретичної підготовки студентів з педагогіки, психології та методики викладання біології, екології, природознавства (таблиця 2).

Польові практики студентів-біологів Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

Назва практики	Місце проведення
Ботаніка	Урочище Борок, урочище Туманщина, Павлівське озеро, Шалигінський заказник, Деснянсько-Старогутський національний парк, Ямпільський ботанічний сад, навчально-дослідні ділянки ГНПУ, парки та сквери міста Глухова
Фізіологія рослин	Навчально-дослідні ділянки ГНПУ.
Фізіологія людини і тварин	Центральна районна лікарня, СЕС, лабораторії кафедри біології та основ сільського господарства, лабораторії інституту луб'яних культур
Основи сільського господарства	Навчально-дослідні ділянки ГНПУ, поля та лабораторії інституту луб'яних культур
Генетика	Навчально-дослідні ділянки ГНПУ, поля та лабораторії інституту луб'яних культур
Екологія	Урочище Борок, урочище Туманщина, Павлівське озеро, Скоропадське озеро, Мезинський національний природний парк, Деснянсько-Старогутський національний природний парк, очисні споруди міста Глухова
Зоологія	Павлівське озеро, Скоропадське озеро, мисливське господарство с.Горіле Глухівського району, зоопарк, Національний науково-природничий музей НАН України, океанаріум "Морська казка" м.Києва.
Геологія	Скоропадське озеро, р. Есмань, Мезенський національний парк, Кудрин Яр, Заруцький вапняковий завод, Музей Води м. Києва, Глухівський археологічний музей, Національний науково-природничий музей НАН України м.Києва
Мікробіологія	Глухівська СЕС
Ґрунтознавство	Місцеві природні угруповання
Методика викладання біології	Глухівська станція юннатів, Ямпільська станція юннатів, Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді (м.Київ)

**Система педагогічних практик студентів-біологів Глухівського
національного педагогічного університету імені Олександра Довженка**

№	Види практик	Курс, семестр	К-ть тижнів	Відповідальна кафедра	Примітка
1.	Озна- йомлювальна	II курс, 3 семестр	2	загальної і соціальної педагогіки та психології	1 день на тиждень без відриву від занять у другій половині
2.	Безвідривна (навчально- методична)	II курс, 4 семестр	2	загальної і соціальної педагогіки та психології	1 день на тиждень з відривом від занять
3.	Навчально- виховна в ЛОТ	III курс, 6 семестр	3	загальної і соціальної педагогіки та психології	Протягом однієї табірної зміни
4.	Навчально- залікова практика	IV курс, 8 семестр	7	загальної і соціальної педагогіки та психології, біології та основ сільського господарства, теорії і методики викладання природничих дисциплін, практичної психології	
5.	На робочому місці вчителя біології	V курс, 9 семестр	6	загальної і соціальної педагогіки та психології, біології та основ сільського господарства, теорії і методики викладання природничих дисциплін, практичної психології	

6.	Педагогічна навчальна практика у ВНЗ I-II р.а., ліцєях, колегіумах, інших освітніх установах нового типу	V курс, 9 семестр ОКР "магістр" на базі ОКР "бакалавр"	4	загальної і соціальної педагогіки та психології біології та основ сільського господарства, теорії і методики викладання природничих дисциплін,	у закладах освіти нового типу, при фаховій кафедрі у вищому навчальному закладі
7.	Практика, яка поєднує завдання дослідницької "Управління ВНЗ I-IV р.а., іншими освітніми установами нового типу" та навчально-наукової "На робочому місці викладача"	V курс, 10 семестр ОКР "магістр" на базі ОКР "бакалавр"	6	загальної і соціальної педагогіки та психології, біології та основ сільського господарства, теорії і методики викладання природничих дисциплін, практичної психології	при фаховій кафедрі у вищому навчальному закладі
8.	Дослідницька "Управління ВНЗ I-IV р.а., ліцєями, інтернатами, колегіумами, гімназіями"	VI курс, 9 семестр ОКР "магістр" на базі ОКР "спеціаліст"	4	загальної і соціальної педагогіки та психології	у закладах освіти нового типу, при фаховій кафедрі у вищому навчальному закладі
9.	Навчально-наукова "На робочому місці викладача"	VI курс, 10 семестр ОКР "магістр" на базі ОКР "спеціаліст"	6	загальної і соціальної педагогіки та психології, біології та основ сільського господарства, теорії і методики викладання природничих дисциплін, практичної психології	при фаховій кафедрі у вищому навчальному закладі

Програми зазначених вище педагогічних практик розроблені на основі освітньо-кваліфікаційної характеристики підготовки фахівців відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня (ОКР) та з урахуванням мети та завдань наскрізної програми педагогічної практики в Глухівському НПУ ім. О. Довженка. Для кожного ОКР розроблені та затверджені програми підпрактики, в яких чітко визначені зміст та обсяг завдань, форма звіту та критерії оцінювання роботи студентів по кожному виду роботи з застосуванням вагового коефіцієнту.

Педагогічна практика дозволяє створити умови для синтезу знань із психології, педагогіки, методик викладання біології, екології, валеології. У практичній роботі студенти орієнтуються на навчання учнів, розвиток, виховання, інтегруючи теоретичні знання, отримані при вивченні курсів психології, педагогіки, методик. Синтез знань сприяє створенню в студентів об'єктивних методологічних і змістових уявлень про педагогічні явища та опануванню методиками сучасного навчально-виховного процесу з біології.

Метою всіх видів педагогічної практики є набуття студентами досвіду професійно-педагогічної діяльності відповідно до освітньо-кваліфікаційного рівня, узагальнення, систематизація, поглиблення загально педагогічних знань, умінь і навичок, а також підготовка до виконання функції вчителя, викладача біологічних дисциплін та реалізації системи навчально-виховної роботи з учнями та студентською молоддю.

Основними завданнями педагогічних практик визначені:

- вдосконалення вмінь та навичок застосування системних біологічних знань для розв'язання навчально-виховних й науково-методичних завдань із врахуванням вікових й соціально-психологічних особливостей учнів у певних педагогічних ситуаціях;
- використання навчально-лабораторного обладнання та мультимедійних засобів навчання на уроках біології;
- формування вмінь створювати особистісно орієнтоване та розвивальне середовище життєдіяльності вчителя і школяра;
- формування вмінь конструювати зміст навчального матеріалу відповідно до цілей біологічної освіти на різних ступенях загальноосвітньої школи;
- застосування в навчально-виховному процесі методологічних, історико-наукових знань та надбань етнекології та етнопедагогіки, організація фенологічних спостережень та ведення щоденників спостережень, здійснення краєзнавчої природоохоронної роботи, використання її результатів в навчально-виховному процесі;
- формування та розвиток вмінь проводити різноманітні види навчальних

занять (уроки різних типів, нестандартні уроки, біологічні екскурсії), здійснювати трудове, моральне, екологічне, естетичне, фізичне та інші види виховання учнів у процесі вивчення біології;

- розвиток вмінь добирати оптимальні методи, методичні прийоми, технології та засоби навчання, ефективно використовувати навчально-лабораторне обладнання, ТЗН та комп'ютер на уроках біології;
- вдосконалення прийомів організації різноманітних видів навчально-пізнавальної діяльності учнів: колективної, групової, індивідуальної;
- формування навичок аналізувати, узагальнювати та впроваджувати в практику сучасні педагогічні інновації та досвід найкращих педагогів.

Під час практики студенти-біологи проводять такі основні види роботи, притаманні діяльності вчителя:

1) *навчально-виховну* – складають план роботи та працюють за ним; розробляють плани-конспекти уроків, біологічних екскурсій, підбирають матеріал для лекцій, лабораторних та практичних робіт, виховних заходів різного змісту; сприяють всебічному розвитку учнів шляхом відбору для цього конкретного змісту і засобів педагогічного впливу; перманентно формують учнівський колектив; створюють умови для розвитку самостійної діяльності учнів; підтримують у колективі комфортний психологічний клімат, забезпечують охорону здоров'я школярів та студентів;

2) *просвітницьку* – надання консультацій учням та батькам щодо індивідуального підходу до виховання, розвитку пізнавальної активності з питань екології, валеології, психології, педагогіки; участь у проведенні батьківських зборів, здійснення профорієнтаційної роботи;

3) *методичну* – спільно з педагогічним колективом школи, кафедр педагогічного університету приймають участь у проведенні методичних семінарів, засідань методичних об'єднань, здійснюють аналіз шкільної та вузівської документації, досвіду вчителів та викладачів;

4) *дослідницьку* – під керівництвом викладачів збирають теоретичний й експериментальний матеріал для виконання курсових, дипломних та магістерських випускних робіт, впроваджують результати педагогічного дослідження в теорію та практику роботи школи та університету.

Перед початком практики проводиться настановча конференція, на якій студенти ознайомлюються з метою, завданнями, змістом практик, обов'язками студентів-практикантів. На час проведення практики студенти забезпечуються необхідними методичними матеріалами, зокрема зразками планів-конспектів уроків, виховних заходів, методичною літературою, шкільними енциклопедіями

та довідниками, таблицями, ілюстраціями, мультимедійними презентаціями, відеоматеріалами. З метою вдосконалення професійних вмінь та навичок студентам пропонуються індивідуальні завдання такі як: зробити аналіз змісту тематичних розділів, які викладалися під час педпрактики в кожному класі (за програмою, підручником, робочим зошитом); відвідати і коротко проаналізувати у щоденнику педпрактики уроки, позаурочні та позакласні заходи, що проводилися вчителями, студентами-практикантами; виготовити (за вибором студента) набір інструктивних карток до лабораторних робіт з біології, набір дидактичного матеріалу для самостійних робіт або набір карток для диференційованого опитування учнів з однієї з тем; організувати спостереження у куточку живої природи і в природі; організувати практичну діяльність учнів у куточку живої природи, на навчально-дослідній ділянці, в теплиці; проводити індивідуальні заняття з учнями; проводити констатувальний та формувальний експерименти відповідно до теми курсової чи дипломної роботи.

Викладачі-методисти беруть участь у настановчих та підсумкових конференціях. Традиційною є виставка наочних посібників, виготовлених студентами до залікових уроків перед проведенням підсумкової конференції. Також практикується надання фотозвітів та відеоматеріалів про проходження практики, створення презентації для захисту педпрактики.

Основними проблемами практичної підготовки студентів-біологів у педагогічних університетах вважаємо:

- суперечність між рівнем сучасних вимог суспільства до якості біологічних знань і вмінь школярів та реальною практикою вивчення живої природи в загальносвітніх навчальних закладах;
- недостатня різноманітність та кількість сучасних шкільних підручників та програмних педагогічних засобів з біології;
- неузгодженість вимог вчителів та викладачів-методистів до проведення уроків студентами, яка виявляється у тому, що вчителі вимагають від студентів більш традиційного підходу до викладання матеріалу, а методисти прагнуть навчити студентів активізувати пізнавальну діяльність учнів і застосовувати сучасні методи навчання (інтерактивні, методи мультимедійного навчання, особистісно орієнтоване, проблемне навчання та ін.)
- слабка матеріальна база викладання біології в школах, особливо сільських; мала наповнюваність класів (по 4-7 учнів).

Шляхами оптимального розв'язання зазначених проблем вважаємо:

- формування цілісності знань про природу шляхом інтеграції природничих знань, впровадження системи навчальних пізнавальних завдань міждисциплінарного характеру із домінуванням біологічних знань для самостійної та науково-дослідницької роботи студентів-біологів педагогічного університету;
- науковий і методичний супровід мисленнєвої і практичної діяльності студентів-біологів впродовж навчання для формування готовності до фахової діяльності;
- постійне оновлення фондів шкільних підручників у бібліотеці вузу та фахових кафедрах, які відповідають чинній програмі з біології, поповнення відеотеки уроків вчителів біології та кращих уроків студентів;
- запрошення вчителів біології на настановчі конференції з педпрактики, або доведення до їх відома вимог програми практик у письмовому вигляді;
- запрошення до читання лекцій фахівців з НАПН України;
- проведення науково-методичних семінарів за участю вчителів вищої категорії та студентів старших курсів;
- проведення майстер-класів для студентів старших курсів вчителями, які працюють у профільних класах та ліцеях; поглиблення співпраці між кафедрою та станцією юннатів з метою проведення польової практики з методики викладання біології.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок. Розв'язання проблеми формування готовності студентів-біологів до професійної діяльності має державне значення, оскільки становить теоретичні і практичні основи феномену людини як біопсихосоціальної істоти, вказує на шляхи коеволюційного розв'язання екологічних проблем. Об'єктивної оцінки та вдосконалення вимагає практична підготовка в педагогічних університетах студентів-біологів. Це підкреслює важливість змістової і процесуальної складових різних видів практики. До перспективних напрямів розробки окресленої проблематики доцільно віднести створення бази для педагогічної практики студентів із залученням колективів ЗНЗ, що працюють в умовах інноваційного розвитку. Подальшого вивчення вимагають питання розробки поняттєво-термінологічного апарата педагогічних інновацій стосовно компетенцій і компетентностей.

Література

1. Біда Д. Д. Формування готовності вчителів природничих дисциплін до організації навчально-пізнавальної діяльності учнів загальноосвітньої школи : дис. ... канд. пед. наук:13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Біда Дарія Дмитрівна. – Вінниця, 2010. – 199 с.

2. Гавриш І. В. Теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної діяльності : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04 / Гавриш Ірина Володимирівна. – Х., 2006. – 579 с.
3. Гуз К. Ж. Теоретичні та методичні основи формування цілісності знань про природу учнів загальноосвітньої школи: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.09 / Костянтин Жоржович Гуз. – Х., 2007. – 489 с.
4. Коржуев А. В. Современная теория обучения : общенаучная интерпретация : учеб. пособ. для вузов / А.В. Коржуев, В.А. Попков. – М. : Академический Проект, 2009. – 185 с.
5. Професійні компетенції та компетентності вчителя : матеріали регіонального науково-практичного семінару. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім.В.Гнатюка, 2006. – 188 с.
6. Равен Д. Педагогическое тестирование: Проблемы, заблуждения, перспективы / Д. Равен. – М.: "Когито-Центр", 1999. – 124 с.
7. Рудишин Сергій. Модель наукової картини світу / Сергій Рудишин, Інна Коренева // Біологія і хімія в сучасній школі. – 2013. – № 3. – С. 2-6.
8. Рудишин С. Д. Системний підхід до вищої освіти в Україні : освіченість, компетентність, національні цінності / Рудишин С.Д. // Педагогіка і психологія. – 2013. – № 3. – С. 69–75.
9. Рудишин Сергій. Можливості біосфери і сталий розвиток суспільства : проблеми і перспективи коеволюції / Сергій Рудишин, Марина Хроленко // Біологія і хімія в сучасній школі. – 2014. – № 2. – С. 12-16.
10. Сидорович М. М. Науково-методичні засади формування теоретичних знань з біології в учнів загальноосвітньої школи: дис. ... доктора пед. наук / 13.00.02 Марина Михайлівна Сидорович. – К., 2010. – 439 с.
11. Стрижак С. В. Науково-методичні основи професійної підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін у вищих педагогічних навчальних закладах: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Стрижак Світлана Володимирівна. – Полтава, 2005. – 235 с.
12. Швалб Юрій. Психологічні аспекти компетентісного підходу в освіті / Юрій Швалб // Вища освіта. – 2010. – № 1. – С. 31-36.
13. Rudyshyn S. Strategy of Coevolution Between Biosphere and Society : Ukrainian Dimension / Rudyshyn S. // The Advanced Science Journal. United States. ISSN 22219-74X. – 2014. – ISSUE 2. – P.90-94.
14. Rudyshyn S. Development of University Students' Ability to Understand the World Scientific Pattern / Rudyshyn S., Koreneva I. // The Advanced Science Journal. United States. ISSN 22219-74X. – 2014. – ISSUE 5. – P.7-12.

**А. Н. Кмец, И. Н. Коренева, С. Д. Рудышин,
М. В.Хроленко**

**ФОРМИРОВАНИЕ ГОТОВНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ БИОЛОГИИ
К ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ПРОЦЕССЕ
ПРОВЕДЕНИЯ РАЗНЫХ ВИДОВ ПРАКТИКИ**

Авторы статьи раскрывают систему практической подготовки будущих учителей биологии, дают характеристику содержательной и процессуальной составляющим разных видов практики. Исходя из характера и особенностей педагогической деятельности учителя биологии, выделены такие виды готовности студента-биолога к профессиональной деятельности: информационная готовность и готовность к развитию умственных способностей учеников, оценочно-ценностная готовность, мобилизационная, конструктивная, коммуникативную, организаторская и исследовательская. Обозначена роль педагогических и полевых практик в процессе формирования готовности студента-биолога педагогического университета к профессиональной деятельности.

Ключевые слова: высшее педагогическое образование, биология, педагогические практики студентов, полевые практики студентов, готовность к профессиональной деятельности.

**A. M Kmets', I. M. Koreneva, S. D. Rudyshyn,
M. V. Hrolenko**

**TRAINING INTENDING BIOLOGY TEACHERS FOR THE PROFESSION IN
THE PROCESS OF VARIOUS TYPES OF PRACTICE**

The effectiveness of vocational teacher training depends on many factors, among which an important place belongs to the system of class and extracurricular work. A special place in the professional forming the intending biology teacher is taken by the practices of various types.

The purpose of this paper is to determine the substantive and procedural components of different practices in forming intending biology teachers' readiness for the professional activity.

Key words: higher pedagogical education, biology, students' field practice, teaching practice, readiness for the profession.